

А П С Н Ы

Ареспубликатә хэынтқарратә усхэартә «Апснымедиа»

2024 ш. ииун 20 № 47-48 (21 554)

Апхьякатәи хшьафәқәа

Апсны – Урыстәыла

■ Апсны икан Урыстәылатәи Афедерация аекономикатәи фәиара Аминистрра аделегация. Уи напхгара аитон Урыстәыла аекономикатәи фәиара аминистр ихатыпуаф Дмитри Вольвач.

Апсны Апыза-министр Александр Анкәаби Урыстәылатәи Афедерация аекономикатәи фәиара аминистр ихатыпуаф Дмитри Вольвачи аусуратәи еипыларә мѡапыргейт. Уи иалахәын асоциал-економикатәи усеицуразы Апсны Урыстәылеи Реиҳабырабжьаратә комиссиа алахәылаца, Урыстәыла аекономикатәи фәиареи, аенергетикеи, атранспорти, агәабзиарахьчареи, ацъеи, атцареи рминистррақәа, анагзаратәи мчра афедералтәи усбартақәа рхатарнақәа.

Аипыларә рхы аладырхәит Апсны икоу Урыстәыла Ацхаражәхәаф чыда Михаил Шургалин, Апсны икоу Урыстәыла Ахәахәратәи хатарнақәа Залина Кобесова.

Аганқәа рылацәажәеит Апсны Ахәынтқарра азакәантцареи Урыстәылатәи Афедерация азакәантцареи реишьаршәаларала Урыстәылатәи Афедерацияи Апсны Ахәынтқарреи рзеицшә социалтәи, еко-

Аиташьақәыргыларатәи усурақәа ирызыкны

■ Ииун 12 азы Апсыза-министр Александр Анкәаб ацсабаратәи рыцхара апхастәи знатәи Очамчыра арайон ақытқәа жәпакы ркны аиташьақәыргыларатәи усурақәа ирызыкны аилацәажәара мѡапыргейт.

Уи иалахәын Апсыза-министр ихатыпуаф, афинансқәа рминистр Владимир Делба, Апсыза-министр ихатыпуаф, аекономика аминистр Кристина Озган, акапиталтәи ргыларә Аусбарта аиҳабы Тәмыр Агрба, Ахәынтқарратәи наплакы «Апсныкәа-рахьчара» аиҳабы Гәырам Харазиа.

номикатәи қәыпшыларә ашьақәыргыларә Апрограма анагзара, Апсны асоциал-економикатәи фәиара иазку Аинвестициатәи программақәа 2024 шықәсазы рынагзара, аекономика аускккәа ахәынтқарра аганахәла рыдгыларә, Апсны иазымхо афымцәмчы ала аиқәыршәара ухәа азцаарақәа.

Урыстәылатәи аделегация Апсны икан ииун 15 азынза. Абри аамтәи иалагзаны ирцәаит Апсны асоциал-економикатәи фәиара иазку Аинвестициатәи программақәа рыла идыргыло аобиектқәа. Иара убас В.Арзынба ихьз эху Жәларбжьаратәи ахаиртәи бағәаза «Акәа» аусура аларгара иазку аинвестициатәи проект ианагзашьоу ахылапшразы аусуратәи гәып аилатәара мѡапыргейт.

Рашәара 14 азы Аинвестициатәи программа ахарцъ ала зыргыларә азгәауоу аобиектқәа рцәара иалагеит Ареспубликатәи хәычтәи хәышәтәыртәи ала. Иарбоу апрокәт анагзара хәычтәи хәышәтәыртәи ала. Иарбоу апрокәт анагзара хәычтәи хәышәтәыртәи ала. Иарбоу апрокәт анагзара хәычтәи хәышәтәыртәи ала.

Ари аусмѡапгәтәи ахарцъ – 651,9 млн. маат ркынза иназоит. 65 шьтәларта ахыкәало, зымехак 4550,79 метрпшьыркца ркынза иназо, х-еи-ахыгәлакны икәло ахыбра хышықәса рыла аргыларә азпхьагәауоу.

Апрокәт иазоужьоу ацәқыра 10 850 метрпшьыркца ркынза иназоит. Ахәышәтәыртәи икәлоит адиагностикатәи кәша, апқаратәи кәша, иха-

доу арзѡыдаратәи кәша, алаборатория, амацзура-бзазаратәи удақәа, ахәыкәартәи.

Ахыбра актәи аиҳагылафәи икәлоит адкыларта, ашәкәтәи кәша, ахәапшратәи кабинетқәа, арентген-диагностикатәи кәша, аклиника-диагностикатәи кәша.

Дмитри Вольвач ахәычтәи амединатәи цхыраара рытаразы иреигьу атагылазаашьақәа раццара азцаара ацәк ду змоу акакәны ипхьазоуп хәа инатщыны иазгәеит. Иарбоу азбамтәкәа ақәыршәхәтра роуит Урыстәылатәи Афедерация Анапхгареи Ареспублика Апсны Анапхгареи рфәи. Акыр ацәнакуеит, Ареспубликатәи хәышәтәыртәи акомплекс афәи ахәычтәи хәышәтәыртәи аргыларала иаку амединатәи комплекс ахьагәтәи.

Иарбоу аобиект афәи аделегация ирцәаит атәыла агәабзиарахьчара аминистр Едуард Бытәба, Ареспубликатәи хәышәтәыртәи ахәкым хәда Ерик Хәтхәа, Аилазаара «КДК ДЕВЕЛОПМЕНТ» ахатарнақәа.

Рашәара 14 азы иаццәахәит атәыла Апсыза-министр Александр Анкәаби Урыстәылатәи Афедерация аекономикатәи фәиара аминистр ихатыпуаф Дмитри Вольвачи аусуратәи еипыларә. Уи иара убас иалахәын асоциал-економикатәи усеицура азы Апсны-Урыстәылеи Реиҳабырабжьаратәи комиссиа ахатарнақәаи Урыстәыла анагзаратәи мчра афедералтәи усбартақәа рхатарнақәаи.

Аганқәа рзаатгәылеит иааиуа тәгалан-азынтәи аамтәзы афымцәм азымхара азпхьагәауоу иу ахартәара амеханымкәаи ирыдхәалоу апроблемақәа.

Аспециалистцәа хазы игоу аконсультацәа мѡапыргейт Апсны афымцәмчы атранспорти Рминистррафәи.

Аганқәа аусуратәи гәыпқәа аусеицура аускккәа рыла имѡапгәз шымштәи аконсультацәа рәишьялақәаи ааигәауоу аперспективазы азпхьагәауоу акарцеит. Апсны Апсыза-министр Урыстәылатәи аган иканатцәи аметодикатәи, абжьгаратәи дгыларәи, аусеицураи рзы итабуп хәа ихәеит.

лион маат рыхә азиас афәкәкәа дыргәгәахәеит, азышьтра дрыцкәахәеит.

Мархәаул ақытан автомашынақәа зқәысуа ацәа шьатанкыла арееиразы аусшәкәкәа мазеиуп. Аусурақәа рыхәцәа иартәоит 24 миллион маат рақара.

Аилацәажәарафәи иара убас ирзаатгәылеит ареспубликатәи биуцет амалқәа рыла 2024 шықәсазы идыргылауа, идырееиуа аобиектқәа ирымадоу аусмѡапгәтәкәа. Абри ахыпхьазарафәи иарбоуп асоциалтәи, аинфраструктуратәи цәк змоу аобиектқәа 93. Асметатәи хәыцса 420 миллион маат иреиҳауп. Иара убас икоу ахыч дәеа 38 обиект рышьақәыргәаразы ақәаадкәа рырмазеира иафәуп. Урт рыхәлса иназоит 279 миллион маат инареиҳаны.

Ахәычтәи изинқәа рыхьчаразы

Наира Сабекиа

■ Апсны Ахада Иинформациатәи центр афәи имѡапысит ахәычтәи изинқәа рыхьчара знапы иану аппарат анапхгареи ажуристцәеи реицәыларә.

Иазаатгәлан Апсны ахәычтәи изинқәа рыхьчаразы 2023 шықәсәтәи аусура алтшәақәа.

Аицәажәара хәычтәи, аппарат аиҳабы Мактина Цыныцәл илхәеит ашықәсаз Апсны ахәычтәи рзин ахьчаразы икәтәтәу шырацәоу. Ари амш алхым машәыршәкә, сынтәа итцит хышықәса Апсны ахәычтәи изинқәа рыхьчаразы аппарат еиқәауижьтәи.

«Иахьысыз ашықәса азы иалканы хәхәапшүазар, хәра ихәдцәалаз, арзақәалқәа шны иалазцәз 65-шык ркынза иназоит. Зынза 2021 шықәса раахыс, еиуеицшым азцаарақәа ирыдхәаланы ацхыраараз иахзаит 150-шык инареиҳаны. Убарт рахьтәи хәра 70 рзақәал ицәгәамкәа аус рыдаухәит, ртыц икәахәит», – лхәеит лара.

Урт арзақәалқәа аус шрыдыруло атәи дазаатгәлеит аппарат аусзушәи, аиурист Николь Шамба. Имѡапган Апсны Ахада дызлахьыц аипыларә, иара убас аус рыцәуеит Апсны агәабзиарахьчара Аминистрра, ашунтқәтәи аусқәа аусбартақәа.

Изызхьацшәтәу проблемоуп Апсны иахьыкәам ацәгәара кәзцәз зықәра намзәц раанкыларта, убри аан имѡапкәз ахәычтәи, ацәгәоуцәа ирыцтаркуеит, ари ашәыца атыц аман иахьысыз ашықәса азы. Хәышықәса ирылазаны 55-шык зықәра намзәц ацәгәаура кәртцеит, ашәкәы итагәалоуп 182-шык ахәычтәи.

2017-2023 шықәсқәа ирыбжьар-

кыз аамтәзы 11 устцәара хәычтәи зықәра намзәц азгәбцәа рганахәла.

Агәабзиарахьчара Аминистрра аццәарақәа инарықәыршәаны, 870-шык инареиҳаны ахәычтәи ахымхәацәа рахь иатәнакуеит. 143-шык психикала еиқәшәам. Реиҳарашык аццәарахь рхы дырхәртәи икәм, насгьы цыоуки-цыоуки ацәацәа рхәычтәи мап рцәыркуеит, убри аан урт инартада иаанхоит. Убри инамаданы февраль мза 2023 шықәсазы асоциалтәи еиқәыршәареи адемографитәи политикәи рминистр Р.Ацәба итцәит адцә «Апатронатәи аазаразы».

Апсны ахәычтәи рзин ахьчара иазкыз аипыларәфәи Урыстәылатәи рколлегәцәеи уареи русеицура атәи далацәажәеит аппарат аспециалист Елена Лиаховицаи. Аусеицуразы ашәкәы рнапы аццәартәи 2021 шықәсазы. Реимадара иабзураны иаахәоуп аортопедиатәи стол, еиуеицшым аоперациақәа рыкәтцәаразы. Акраатцәуеит, уи амазмәаразы чхымазцәа хәычтәи Ермантәи-леи Урыстәылеи рцентрқәа рышкәа ирышьтәуеижьтәи, хәра абра, Апсны ишхамоугьы уи ашәыца аоперациақәа мѡапызгәша ахәкымцәа. Октиабр мза 2023 шықәсазы Урыстәылатәи хәкәлгәа М. Львова-Белова лыцхыраарала ихәуит аортопедиатәи стол. Уи ареспубликатәи ахәычтәи хәышәтәыртәи ашықәыргылоуп. Иахьанза имѡапгоуп 60 инареиҳаны аоперациа.

Иара убас дыкәгылеит ахәычтәи изинқәа рыхьчаразы аспециалист Назифа Ломиа.

Аипыларә хыркәшо, Мактина Ацыныцәл илхәеит аусурафәи акырза шатәнакуа, ауаажәларра, иара убас ажуристцәеи дарей реицхыраара, реигәныцәра.

Апсуа бирақ шьтырхит

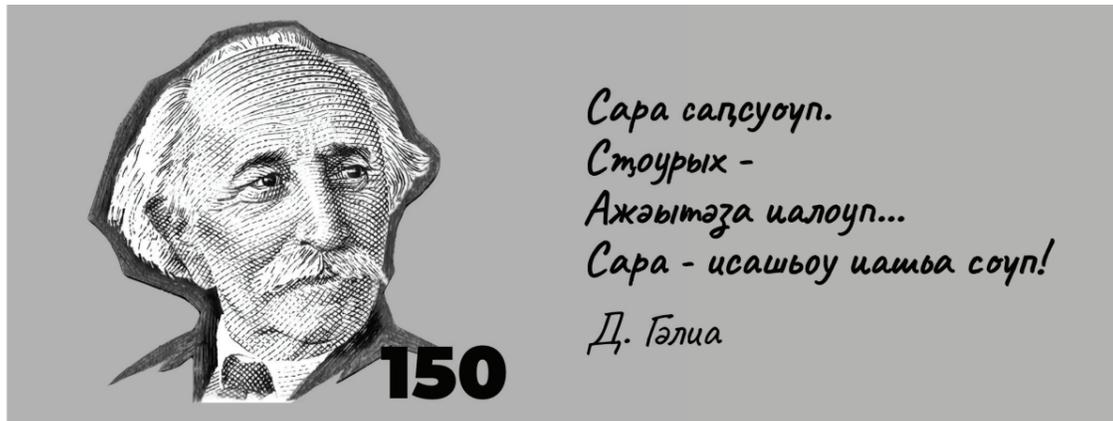

Анакәоукәа реикәпәарафәи

■ Кавказтәи ашьхеибаркыра иахәтәку Кабарда-Балкариатәи ашьхакәа ируакуп Ельбрустәи арайон иатәнакуа, захарақыра 3800 метра иназо ашьхакәа ирыдхәтәи Тресколак.

Ааигәа уака уи икәу анакәоукәа реикәпәарақәа ирылубаартәи апсуа бирақ ыкәдыргылеит, Урыстәыла

атәылахьчара Аминистрра иатәу Арратәи бәшрцәыра аинститут акурсантцәа – апсуа цейцәа Владислав Матуеи Алмас Отырбеи. Урт, Урыстәыла аццәгәрала зеимабзиара хәақәцоу ахәынтқаррақәа рырбцәар мчкәа рыбжьара имѡапысуа аиндатларақәа ирыхәтәи хәдоу «Саиансктәи ацкәара» хәа хьзыс измоу, ашьхакны акатәара ахаларазы аеазыкәтцәара ахәақәа иртәгзаны, 18 километр иназо ашьхакәа мѡабаапс, 11 саат рыла иахысны ашьхакәа ирыдхәтәи апсуа бирақ шьтырхит.

*Сара сапсуоуп.
Стоурых -
Ажытэза иалоуп...
Сара - исашьоу иашьа соуп!
Д. Тәлиа*

АЖӘАК АҫСУАА РЗЫ

Зтакы цаулоу иахьагы

■ Мыцра злам жәйтәтәи атоурых излаҫәо ала хнызкы шықәса хараза иреихауп хажәлара аҫсацәә ожәи ехьынхо Амшын еикәә иаванхоижьтәи.

Убри иаркны ехә ожәраанза шьарда мыкәмабара аошхьейт, ахнагахьейт, шьардагы раошхьейт аҫсацәә абзирагьы, ацәгьарагьы.

Зны убьыскак рымч таны ирацәашны икәзаарын Кәбина азы еркны Қырттәылан агәақында емехакны ирымзаарын дара.

Рхы ала ахәынтқар дрыманы, рдин ееила икәызтәша аихабацәә рыманы, иарбанзаалакы русқәә айбашьра иатәызаит, анхара иатәызаит, рхала ир-бо, рхала иныкәырго икәзаарын шьарда аамта.

Жәаоаоык ракара хәынтқарцәә Аҫсны ныкәызгоз рыхызқәә ааҫшуейт иахьагы.

Убыскаоыкы адин иахылапшуаны икәзаап.

Аҫсны абзира аҫнытә жәйтәгы иамеилахауаз милаҫ ыкәмызт. Хнапаҫы иаагандаз хә шьардаоы қылахеит Аҫсны.

Шьардаоы ыкәнагалахеит ара, рынхара, рынцыра ара икәтәны Аҫсны иахытәарцы акы рыгымкәә икәлахеит акыр, аха инцәахеит, ианхаз рышьтахь иецит.

Итабыргуп, аҫсацәә азалым ианакәшәоз ыкан, дәеаьыра ианакәгозгы қалахеит, аха рыпсәдгьыл зынзак иацәызыны икәмлацт.

Рбызшәә – аҫсшәә, мыршашьакәан, рыламысы, раамыстәшәей мырзкәә, рчеицьыка бизаны иаиуан уажраанза.

Абас акәын жәйтә хауаажәларра,

аҫсацәә ахьзи, аҫшеи рыманы, харзмам ауаа рҫы ипхьазаны ишықаз. Ускан аҫсацәә рахәтыр дузаарын, рыламысы рықазшьей, рыбзиашьей аҫшәи уаа мыцхәи еилаханы ихаундаз хәа иашьтәза-арын.

Аха ожәи ехьатәи хауаажәлара, аҫсацәә рықазшьей рыбзашьей бизарас омы иаихьәараны икоу шьарда имачуп.

Омы дзышыцлоу егьа ицәгьазаргы имхабзиоуп, хаблақәә еишыцлан аҫнытә хәрақәәи хәказшьа бааҫсқәәи еейны иабом, жәйтә ханыбзиаз, хәпсу-ара мырзкәә енныкәаагоз хәипшу цьахьшәоит ехьагы. Аха ебакоу инасыпдараны уахь хәказам.

Милаҫ хәеиуоу омы илаидыршаз ихацыз хьышшәә – аҫсшәә, мдыршақә, енагь тәамшарақә, ихаҫырдатәны зынзак ихампыцәзырцы акымзрак агым.

Ханамысы хәказшьа бизақәәи иаххарштны, аҫшәи уаа рықазшьей рбызшәей шытхуа, хашаҫсыуоу омы илеидырша дыргак хазнымхакәә хәиасырцы агьха-гым.

Аҫшәи уаа наҫ хәшцә хәрбоит, цьоуыкы иахьыччоит арт әжәлар лашәуп, идагәоуп, икарцәо рбом хәә, цьоуыкы имзакәә ихаҫпнырхәоит хәрақәә, шәабақаз шәиасхьейт хәә хәххәауа. Хәра хәкоу цьышыа абри еипш аҫабырг хәзхәауа хрызгәаа-хуейт, ихацәхәит хәә. Хәзлақәқәоу омы ееила еиликаар, ииашаны цьоуыкы хәҫсәдгьылы хауаажәлари рзы хәҫсы шцоу хәиасхьейт егьыртгьы гьытәоык хәрәызоуп урт рзы.

Аҫсра еба рыуала икан: Анцәә иҫқарала аоштәыцәса цәәла, жьыла, хьымзбьыда адунеи даңықтәуа, уи гьсра бизиоуп, ус ииасуа дгәырәәтәзам.

Омытәысак, мамзаргы жәларак шынеи баку рыпсы шцоу, ры-

блақәә шаапшуа, иианасуа қалойт. Ари гьсра бааҫсуп, оынтә гьсроуп.

Иуцыз убьышшәә биза ухарштны, тәым бизшәәла уцәәжәо, тәым қазшьәәла уныкәо уанықала, узлыцыз әжәлар рзыхәан ипхьыс, ииасыз азәи уиоызоуп.

**Агазет «Аҫсны»
1920 №7(45) март 6**

АҫСУА РЦАОЦӘА РАХЬ

Артәоцәә ианакәызаалак руа-лафахәи ахәсабала анапы рыгуп, әжәлар рахьгы ирықәнагауаз ацхьраара рымамьызт, аха рус рнапы злаку зака жәлары рзы ихәартәоу дырны, ирыгыз зегьы чханы, жәлары аус рзыруан, уажәгы ируе-ит. Убас зегьы рхазы мацара аус аныруаз, артәоцәә рхазы акәымкәә, жәлары рзы аус руан.

Дадраа хәртәоцәә! Шәышықәса иныкәаз шыбыжәанза ныкәә игхейт хәә ирхәауа еипш, хәпсуа школқәә иаха ацхьраара аныртәху, хәпсацәә ацарахьы иаха ианхьарпштәу аамтазы, ишәхәшәмыршәаит шәуал, артәоы иуал «Ажәлар рзы аус уы, ухазы акәым». Шәымшәән, шәара шәтыгьан шәыбәжәәны шәгыл, шәусура иацшәымтәоуар иагшәмырхан. Артәоы ицабаа ахә инагзаны ианакәызаалакы имоузац, аха хгьыҫуейт әжәларгы аҫыхара иалагеит хәә. Шәцәбаа ма әжәлар, ма аихабыра, ахылапшцәә ишәыцәдыршым. Абри еипш аамта хьантәзы зышкола зхамыштыз, ацара иацхараз иоуп жәлар шьтызхьы, жәлара заазаз, зус ацхьхәанза иназыгзас. Уи иара иахь ихьаирпшәуейт жәлар-гы, ихылапшцәагы. Зуал здырызгы убри иоуп. Убас «Жәлар рзы зегьы, уха-зы акгы!»

**Агазет «Аҫсны» №13
1919 ш. июн 21.**

Аҫсуа школқәә рыртәоцәә рахь өбака ажәә

Дадраа, аҫсуа школқәә рыртәоцәә!

Шәара шәнапы злаку шәхаҫы иааганы, ишәымоу аус, уалс шәхы иашәтәз, аҫсацәә рцәицәә ацара рытәра даара иус хьантоуп, иус дууп Аҫсназы, уи ацкы еиҫы, уи еихәу уск зыкаларым. Издыруада шәцәбаа зыпсуоу зымдыруа макьана аҫсацәә рахь имачар қалап,

аха уи шәара шәгы канамьжәроуп, шәызәу аус напы агшәмырхароуп, ахьықкәә ацара рышәтароуп, иахьызышьода хәә, хьабаа еилызкааодашь хәә шәышьтахька шәхьамгьшыкәә, ацара зышәтәуа наҫ-наҫ шәцәбаа ахә ақәырцап, изыпсуоу рдырп, шәанааҫсауа аамтазы урт рбьажәәны ишәыдгылап, шәара амоа илшәхьы, жәла-

ры зкәыжәгалаз, дара инарыгзап.

Ари хәәауа тынч итәоу шәцәбаа ду хәы ақәымтәуа азәи иакәу цьышәымшьааит. Шәара ишәывагылоу, шәцәбаа цьабаас измоу, шәара шәзы абзира хәтә абзира еипш иахәапшуа азә соуп.

**Агазет «Аҫсны»
1920 ш. июн 12, №20 (58)**

Иамооу, иамоаму?

■ Хәпсацәә артәоцәә дасу рышкәә рҫы аҫшышәәла аҫхьара ддыртәоит ахьықкәә, даргы аҫсуа шәкәи иацхьозар акәхап...

Аха урт азәи дхәтәцәтәо, схәыцкәә змыпхьац аҫсуа шәкәи ықазар идсырбап, ма сара сапхьап хәә азәи дашьтәны иубазом, ма абри аҫсуа газет итытцауа сара изысмоуази хәә, ма схәыцкәә асырпхьап хәә, шамахамзар, азәи дашьтәны

убазом, ма харгы абри хгәи иананоит хәә акы агазет ианыртәуам! Мшәән, абарт роуми хәра аҫсацәә хәинтелигенция, абарт роуми хәпсуа патриотцәә, абарт роуми хәртәоцәә, амоа биза хәкәызтәуа, хәра абзира хәзгауа, ахшыц хьыртәуа? Егьымхәазакәә аума акшәхьыртәуа, егькамтазакәә аума абзира хьыртәуа, ахьыцкәә акгы иамырпхьазакәә аума акы шьыдыртәуа?! Ас хәпхьагылацәә

акгы рымхәауазар, акгы рмыоуазар, аҫшышәәла акгы иамыпхьозар, дара рзы даара иҫхашьароуп, ихьымзгуп. Арт акгы рымхәар, акгы рымшәи, урт ирышьтагылоу икарцарызеи, ирылшарызеи, рапхьагылацәә икарцәо еицш акәхап уртгьы икарцалаша.

Абартқәә рахь, азәи-оыцьак ракәымзар, рыфнқәә ахала ацхьәәла еимударгы, аҫсуа шәкәи цьара машәыршәкәгы иубауам. Аҫсуа шәкәкәә уажәи ицәгьа-ибзиза 32-ка ыкоуп. Аҫсацәә! Абри абас иамооуа?!

Аконституция аитәкрақәә ралагаларазы

Аҫсны Жәлар Реизараҫы

Аҫсны Жәлар Реизара-Апарламент Аихабы Лаша Ашәбей ахәынтқарра-зинтә политиказы Аилак ахантәоы Даут Хәытабей рапшьгарала «Азакәанцаратәи анагзартәи амчразы» Аконституциатә закәан аитәкрақәә ралагаларазы азакәан апрокет аус адулара иалагеит. Абри азы адырра канатцәи Жәлар Реизара-Апарламент аофициалтә сайт.

Иарбоу азакәан апрокет азакәанцаратәи анагзартәи мчрақәә реизықазашьақәә, урт рыбжәара азинмчкәә реишара ирыдхәалоу азцәарақәә аитәкрақәә ралагалара азпхьагәанатәоит.

Аҫсны Ахада Аҫсны Апарламент ахь ахәәпшразы инаишьтыз Аконституция аитәкрақәә ралагаларазы азакәан апрокет 2020 шықәсазы Аконституциатә реформазы акомиссия иканатцәз ажаалагалақәә хәсаб рзуны еикәыршәоуп.

Иуон 7 азы имәаҫысыз абри азцәаразы аилацәәжәарақәә ирылахьын Ахәынтқарра Ахада Апарламент аҫы еснагтәи ихәтарнак Бәтал Аиба, Иреихәзоу азбарта ахантәоы Саида Бьтәпҫа, Аконституциатә реформазы акомиссия алахьылацәә Бәтал Тапәгәуа, Гиви Габниа, Астамыр Тәниа, Олег Папасқыяр.

Аконституциатә закәан апрокет иазпхьагәанатәоит:

Хәпхьа ишьтоуп аусура ду

Жәлар Реизара Аихабы иажәә

Рашәарамза 7 азы Аҫсны Жәлар Реизара-Апарламент Аихабы Лаша Ашәбей ахәынтқарра-зинтә политика азы Апарламенттә еилакы ахантәоы Даут Хәытабей рапшьгарала «Азакәанцаратәи анагзартәи амчразы» Аконституциатә закәан аитәкрақәә ралагаларазы азакәан апрокет аус адулара инамаданы аилацәәжәара мәаҫысит. Апарламент Аихабы Лаша Ашәба аконституциатә еитәкрақәә ирыкыз аилацәәжәара шымәаҫысыз аҫы далацәәжәейт.

Ари рапхьаза акәны иқалаз, еиуеипшым аамтақәә рзы хтәыла ауа-ажәларра-политикатә усзуоцәә зегьы ркынтәи ихахауаз азакәанцаратәи анагзартәи мчра реизықазашьақәәи урт рыбжәара азинмчы аихшарей ирыдхәалоу атема аилацәәжәара акәхейт.

Аконституция аитәкрақәә ралагаларазы азакәан апрокет Аҫсны Ахада Аҫсны 2020 шықәсазы Аконституциатә реформазы акомиссия иканатцәз ажаалагалақәә хәсаб рзуны, еикәыршәәны Апарламент ахь ахәәпшразы инаишьтыт. Аитәкрақәә рпрокет азакәанцаратәи инакәыршәәны иаццоуп Аҫсны Аконституциатә збарта алкаагы.

Апарламент иарбоу апрокет тыртәаит, иахьа хәра Аилак аилатәара ахәәақәә иртәгзаны аспециалистцәәи Аконституциатә реформазы Акомиссия алахьылацәәи адыпхьаланы инартәбау аилацәәжәара мәаҫагеит. Аилацәәжәара аан, хәарада, азцәарақәә маҫымкәә ицәырцәит, урт зегьы хымпада ртәк қатәтәуп, насгьы иазгәәтәтәуп апрокет аҫы иаҫымкәә аҫсахрақәә алағалахар шалшо», – инатшьны иазгәейт Лаша Ашәба.

Лаша Ашәба иажәкәә рыла, адепутатцәә иарбоу аусшәкәи ағаныхьала иаҫымкәә азцәарақәә рызцәәырцәит. Апарламент аихабы зцәарақәәк чыдала ахшыошышәтра ритеит.

– Аҫсны Ахәынтқарра Аминистрцәә Реилазаара – Аҫсны Ахада ила ишьақәгылауа аколлегиялтә усбарта аҫыхра;

– Аминистрцәә Реилазаара аҫыхра иахьылауаеит Аҫыза-министри аҫыза-министр ихәтыпцуаи рматцүратыпқәә рапхьагьы;

– Жәлар Реизара ақәыршәхәтны аминистрцәә рматцүрақәә рахаргылара;

– Зьдгәлара мәаҫысуа азакәан апрокет аҫы Ахәынтқарра Ахада Апарламент аимырпреи Апарламент ахь алхра ҫыцкәә рылахәарей рзы азин иоуеит адепутатцәә ирыдгәлоу аминистрцәә ркандидатурақәә хынтә мап анырцәырқлак ашьтахь амацүрақәә 1/3 рыхәтә тацәны ианхазар;

– Убри инамаданы, азакәан апрокет Апарламент ахь алхрақәә рымәаҫгара арыцхә алхра аҫқара шықәанаргылоит;

– Ахәынтқарра Ахада Аҫсны анагзартә мчра аусбарта хәдақәә реилазаара ашьақәырғәғәаразы азинмчы итара;

– Иара убас Ахәынтқарра Ахада ихәтыпцуа изинмчкәә хаз игоу закәанла рышьақәырғәғәара. Азакәан апрокет иаизакны адепутатцәә ақәшахәтхейт, аха убри аан уи анаош аус адулара шәтаху, насгьы аитәкрақәәк ралагалара шахәтоу азы ағәанагарақәә рхәейт. Апарламент иарбоу азакәан апрокет аус адулара иацнатцәоит.

«Иаагозар, Апарламент ақәыршәхәтрала аминистрцәә амацүра рахаргылар иадхәалоу анормақәә адепутатцәәи аилацәәжәара иалахьыз аекспертцәәи ииашоуп, азакәанцаратәи анагзартәи амчрақәә рыбжәара аусеицүра ашәара ашьтырха, иара убри ала, жәәхәарада, аминистрцәә тақпхькәрала рматцүратә уалпшьяқәә рызнеира, русура аиҫтара алзыршо акакәны иқалойт хәә ирыпхьазейт», – иазгәейт Лаша Ашәба.

Убри аан адепутатцәә азакәан апрокет аҫы Ахәынтқарра Ахада Апарламент аимырпреи Апарламент ахь алхра ҫыцкәә рылахәарей рзы азин итара азпхьагәәзто анормеи уи ахықәкышьшәәларей рғаныхьала азцәарақәә рызцәәырцәит. Адепутатцәә иара убас иарбоу анормақәә цәгьашәкә ахархәара алшаргы қалойт хәә иазгәартәит. Цьытәк адепутатцәә Аҫсны Аминистрцәә Реилазаара – Аҫсны Ахада ила ишьақәгылоу анагзартә мчра аколлегиялтә усбарта аҫыхрей, Аминистрцәә Реилазаара аҫыхра иаццо аҫыза-министри аҫыза-министр ихәтыпцуаи рматцүратыпқәә рапхьагьы инамаданы аҫышәара адырпшит.

Аилацәәжәара иалахьыз Аконституциатә реформақәә рзы Акомиссия алахьылацәә Аминистрцәә Реилазаара аҫыхра аидеи адылара аргумент хәсабла иааргеит Аминистрцәә Реилазаара Аппарати Ахәынтқарра Ахада Иусбартеи рзинмчкәә рынагзара аишьшәәлара.

Имаҫымкәә азцәарақәә цәырцәит Ахәынтқарра Ахада иакомпетенциеи изинмчы рғаныхьала.

«Иахьатәи аидылар аихшьа-лақәә қатцо, хымпада иазгәәтәтәуп, ари мөхакы тәаала аналхгаратә мчрақәә рыбжәара азинмчкәә реишара иадхәаланы рапхьаза имәаҫысыз инартәбау еилацәәжәароуп. Атема мариазам, чыдала ахшыошышәтәи аусдуларей аҫаху. Аконституция аитәкрақәә ралагаларазы адепутатцәә зегьы аекспертцәәи алархәны акыр зымчәк тәбау, аеадцалара зтәху аусура хәпхьа ишьтоуп», – инатшьны иазгәейт Лаша Ашәба.

Ихарзыз аказара

Асра аңаира амға

Альбина Жыба

Асра - ижәйтәтәиу аңсуа казарах иатцанакоеит. Хмилиат ирдыруан уи аус иадхәалаз акәаматцарамакәа зегьы. Изласуаз инаркны иара аматәар ахата акынза напыла икартон, уимоу уи аус убри ашыз аазарафәи инаргеит, раалыгц атыла аңтыгц ахә харакны иршөон.

Асрей ақәтәрей зузыз ахәса рымацара ракәын. Уи аты здыруаз хатыр ду рыкәын. Атыңа хата дцозар, лнапы иаддыруаз ала акәын лыкә шыршөоз. Азгабцәа быжьба-ааба шыкәса шырхытуаз азахрей, аңарей, асрей рдыруазар акәын. Урт адыррақәа ан лкынтә иаауан. Азгаб ари аус такдхыкәрала дазнеир акәын, уи ллахынтә азбон, нас лчараан лусумтақәа еибадырбон.

Аңсуа рфәи асра аус даман аңцәахәи - Ерыш. Уи ахәса рнапы злакыз зегьы дрынцәахәуп хәа дыпхьазоуп. Атыңа асра иалагаанза уи лыцхыраара иахәон. Уимоу, асыга иафәтәаз аңсшәа ләхәшәа акы иалафашьомызт. Асра ижәйтәтәиу шкәзароу аршахәтәи Нартәа репосгы. Сәтаней Гәашьа уи иазкәаз хәфәсәхәны даарцшуп.

Асра Аңсны иаман ахатә традициякәа. Кавказ икәынхо ажеларкәа рфәи икәз еидынх ухәар Калойт, аха убри аан аңсуаа ирчыдакәазызыгы ыкан. Асра аазара харакы шамаз дыршахәтәи археологиятә пшаамтақәа. Археолог М. Трапшә Ақәатәи аңсыжыртәфәи ипшаамтоу ақәны иалхыз аеыгц хәра калаанза аабатәи, абыжьбатәи ашәышыкәсақәа ирытәркуеит.

Аетнолог Елена Малиа лышәкәи «Аңсуа жәлар рфәханцәтә казара» афәи ибзианы иаарцшуп асрей ақәтәрей ртәи. Аусумтә аңцара мацарафәи иангыломызт, уи дырцшәон, иршөон. Икартон ауархалкәа ашәнақәа дырцшәон, аха аңбаба ду адырбалон. Ари ахшышәышәтәи аамтә рацәи зтахыз усын. «Енак жәохә-жәжәа сантиметра акәын ирцоз, егырт ашәуһәагы рыдымзи. «Уархал хәычыкә кауцарцаз аба-хца мзы аус рур акәын», - лышәуеит Малиа.

Ахәса ауархалкәа рыда ирсуан ампахыкәа, ацәартәмацәа, абзәарафәи иртахыз зегьы. Уи иалыруан акәны, аласа, абырфын. Амал змаз ауаа рзы хылеи разнылеи икәтон,

рышәтәтәи ршөон, иалафәырбарцаз. Ажәакәла, асрей уи иалхыз аматәкәи акырта зтазкуаз атыг ааныркылон аңсуаа рыбзәарафәи.

Иахәа ари аус аты здыруа Аңсны, шамахамзар, даанымхеит. Икам исуа, иубом асыгакәагы. Ахәынцарратә музей афәи игылоуп асыга ижәйтәтәиу экспонатк ахәсабаала. Иара уигы аиташәкәыргыларала алыршахәит 2000 шыкәса рзы амузеи аусзүшәа ирыбзоураны.

«Ари аус рфәиатәуп. Хмузеи афәи икнахауп ауархалкәа аңсуа казәаа ирыкәатмтоу, казара харакыла инагзоу, урт рыкә ашәара удафәуп», - икәоит Даур Гәымба, астудия «Артель» аиҳабы.

Даур иеазишәеит ауархалкәа рысразы икәзартафәи ақәша аартра. Фышыкәса раңһа аказәаа иерымаданы онлайн-курскәа еиҗикааит. Инапала еибитәит асыгакәа, иңшәма пхәыс Марина Гәымба, уи дафәтәаны ауархал асышәа лцон.

«Артәафәа зегьы еилыркка иахәзәитәрхәон. Уа ицәгәоу хәа акгы ыкәзам. Иаҗахә адтәалароуп, агәынкылароуп. Ари аус зегьы ирнаалом, акыраамтә тык афәи утәаны напыла аусура зегьы ирылшом. Асышәа бзиа иубароуп, уамтә зегьы иара иақәурзоуп. Агха аныкәутцә, зегьы пканы фыц уалагароуп», - еитәлхәоит Марина.

Лара иахлырбеит аңсуа сахьанцәа зну ауархал хәычы лнапала аказаракласс аан илпәз.

«Сыңцәагы дсыдтәалан ианыкәстоз, аха лара ускак аңчара лымамызт. Ашыжь инаркны хәлаанза абри акәын сызфәи, санадтләк, акгы збазомызт, аха аинтерес сзәтан. Зны асахә ацәәара анызба, суархал лассы салгар стахын», - лхәоит лара.

Даур икаитәит асыгакәа аба, нақ-аак урфәтәаны аус уулар алшоит. Асыгакәа рфәи арахәыц хадакәа ркуп ацәымакәа, дара-дара сантимерак рыжьоуп. Хыжь ибжьдоу арахәыц хадакәа хышә цыра ыкоуп. Урт акакала арахәыц кәфәкәа рыла еикәхәалатәуп. Ацәахәа уаналгалак, еихәурғәоит. Арахәыц ацәынхәкәа пырқоит, иавдырфәоит, убас ауархал шака аура утаһа атаны уңалоит.

«Ари харәиар хәахуп, изцо дкалар. Стәмпыл саныкәз ауархалкәа ахыртәиуаз снейны избеит зызбәхә хәмоу асышәала икәтаз аусумтә. Ақәа уи шыкәсыки бжәки ақәтәра дафәи. Лара пшынфәажә шыкәса лхытәуан. Уи аусумтә ахә харакын, иаазхәода ухәап, аха ус еиңш ауархалкәа пату ззәкәу рацәафәи. Атырқәа асышәа рхамышәтәи, хәра хәи изит. Абыржәоуп ихарәи-

арц ханалаго», - икәоит Даур.

Иара дзыхиоуп асышәа зтәарц зтаху идкыларә, аха макәана азгәы дыкәм. Даур иҗахуп абырфын рахәыцла аусумтәкәа раңцәра. Ауаа уажәи ахә харакны иршөит зхәтабзиара хәраку, иуникалтәу, напыла икәтоу. Даур агәра ганы дыкәоуп, бырфынла напыла икәтоу аурхалкәа Аңсны изтаххо дкалоит хәа.

Ахтны-қалақ агәтәны аус зуа ақәзарта «Open» афәи еиҗаауп агәбелен аңцаразы аказара-класскәа. Агәбелен шәатәс иамоуп асра, убри ақынтә еилыскаарц стаххеит уи зылшо ақәа дзыустада.

Мария Пестрикова Санкт-Петербургынтәи Аңсныка дааит цсшәарахәа. Аңхын дахынзәкәз Аңснытәи ахәынцарратә университет ақәзаратә факультет ахә аңышәарақәа алтәит.

Мария аңышәарақәа аналтә ашәтахә ауп Аңсны даанхарц анылызба. Ауниверситет иатцанакәа азеипшхартафәи дынхоит. Уажәи лара актәи акурс алыркуеит. Мария аҗәи жәба шыкәса лхытәуеит. Санкт-Петербург азахәы изанаат ала аколлець далгахьан.

Мария асра далагеит, Урыстәыла абасәа анылдыр ашәтахә. Атыңан иаңцәз акурскәа рахә аныкәара далагеит, уакоуп уи аус ахылтәзгы.

«Сара истахын асыга ду афәи хандуцәа ишыкарцәлоз еиңш ак апыстәарц, убри ақынтә снанагеит акаршәкәа ахыкәртәоз ақәзартахә. Уа исырбеит асыга ду аус шарутәу. Асыга ду жәаа саат мацара рахәыцла еиҗәишәатәуп, нас аус адууларцаз. Ари аңбаба зцу усуп, сара ус еиңш агәтынчра сымамызт азы, ихәычу асыгакәа рахә сыиасит. Ус, схәтә сыгакәа стаххеит. Сөызәа ауастәа сыцхраан исыкәртеит. Исымоуп асыга дугьы. Иара ашәны игылоуп, араһ аағашьас иасто макәана исыздыруам, иахысыргылогы атыг сымам. Аха зымәз зны уи Аңсныка иаазгарц стахуп», - лхәоит Мария.

Асыга ду иара ахатә чыдарақәа амоуп, уака иузанцо асахьанцәа, ахәычы афәи иузыкәтәом, лхәоит Мария асыртәкәа реиңшыиәара аты далацәажәауа. Уака напылагы шыапылагы аус утәуп. Абафәи ианылар иуҗахә асахәа ухыпшылааны уусумтахә ииаугар алшоит. Лара илхәоит лусумтәкәа рфәи аңсуа милаҗтә сахьанцәкәа ранцара шлыгәтәу.

«Шьоуки цоит, шьоуки қәцоит, егырт асыгафәи аус руеит. Иуҗахә, угәы зызцауа зегьы унапала уа икәуцар улшоит. Насгы, ухы еснаг аус ауазароуп, арахәыцкәа пхәзәлатәуп, асахьанцәа шыкәтәтәу тәатәуп», - еитәлхәоит асра иацу ақәаматцарақәа ртәи здыруа Мария.

Марина Гәымба леиңш, Мариагы иазгәалтәоит, саатла асыга уафәтәаны аусура шыцәгәоу. «Ари аус угәи каршәны уазнеиуазароуп, тынч умыцәкәзәкәа, унтгыло-аатгыло», - хәа иатцлышәуеит лара.

Мария Аңсны лмаругәкәа рыда данаанха, еилылкааит асра лара илтәу шзанаатәу.

«Истахуп ари ақәзара ауаа ркынза иназгарц, идсырбарц, уи ауп ақәзара-класскәагы зейәҗақәаз. Ара иамацуп уи аты здыруа. Асра згәампхо дкаларым хәа сгәи иаанагоит», - лхәоит Мария.

Сара сқәзоуп хәа сызхәом, аха ари аус ала ауаа здырыр стахуп, аңсуаи сарей хәидызхәало аус қалар, ибзиахон хәа азгәалтәит Мария хәиҗәажәараан.

Акурорттә аамтәзы

Аҗсны, уи аҗаафәеи

Стелла Сақания

Ишдыру еиңш, аҗхынтәи аамтәзы Аҗсны хыпхьазара рацәала аҗшәацәа аҗаауеит. Еиҗаразак аҗшәацәа бзиа ирбоит ақалақкәа: Гагра, Пицунда, Афон-Ғыц, Ақәа ртәара.

Атыхәтәнтәи аамтәзы Очамчырей Ткәарчәли ақалақкәа аҗшәацәа зтаауа рхыпхьазарахә иалацәтәуп. Идыру усуп, аҗшәафәи данаауа еиҗа иблахкыгоу, мамзаргы аторыхтә цакы змоу атыпкәа ибарц дшыртауа. Убри инамаданы иаҗцәоуп Аҗсны аекскурсия мөаҗшәацәа реиҗәарақәа маҗымкәа.

Иазгәатәуп Аҗсны изтаауа атыг пшзарақәа ишыруаку ақалақкәа Ақәа. Уака аҗшәафәи иддырбоит ақалақкәа аҗшәацәа, С.Ғанба ихьз зху аҗсуа драматә театр, аботаникәтә бахча, амаамынкәа рпитомник, Аҗсны ахәынцарратә музей ухәа убас егыртгы.

Ақәа раҗхьазакәны амаамынкәа рпитомник аартын 1927 шыкәсазы. Уака иаңцән, алаборатория ауаа рчымазарақәа тырцәларц. Иазгәатәуп 12 маамын акосмос ахә ишырышәтәыаз.

Иахьатәи аамтәзы амаамынкәа рпитомник имаҗшәацәа аҗшәафәи аҗаауеит. Аха апитомник аҗны аекскурсиятә кәша аиҳабы Альдона Салакаиа лажәкәа рыла, проблема хаданы ирымоу дара рахә уназго амға ауп. Уи адгьыл абжа афәыбганы иахьцо ақынтә, аекскурсиятә автобускәа зхәлазом. Убри ақынтә, аҗшәафәи шыапыла ахәларә рыкәшәоит.

Лара лажәкәа рыла аҗы-хәтәнтәи аамтәзы аекскурсиятә

фирмакәа рфәи иадмырбо иалагахәиет амаамынкәа рпитомник. Хыжь зызбәхә схәаз апроблема иахькәны.

Иазгәатәуп сынтәа ианвар акы инаркны иахьа уажәраанза амаамынкәа рпитомник ишаҗаахьоу: 5 нызкә инарзынапшәа аиҳабацәи, 800-шык ркынза ахәыцкәи.

Аталарта ахәҗса ақәуп: 7 шыкәса зхымтыц рзы хәда-пшәдоуп, ахәыцкәа 7 шыкәса инаркны 12 шыкәсанза зхытәуа рзы - 150 маат, аиҳабацәа - 400 маат.

Иазгәатәуп, Аҗснытәи аботаникәтә бахча Кавказ икоу абахчәкәа зегь раастә шахытәу.

Уи анкәа Асоветтә аамтәзгы хыпхьазара рацәала аҗшәацәа зтаауаз тыгьын. Убас икоуп иахьатәи хәамтәзгы. Убла хнакуеит аҗшәацәа реи аиәцәарей. Улағш итәмшәар залшом, ахылапшәра ду атаны, еиуеиҗшым аҗиәақәа ирыцкәлапшәны ишыраазо арака.

Аботаникәтә бахча хәзто ашыкәс алағамтә инаркны иахьанза 6 нызкә иназынапшәа аҗшәацәа аҗаахьейт.

Иахьатәи хәамтәзы аботаникәтә бахча ахә анеира иаңсоуп: 7 шыкәса зхымтыц рзы хәыда-пшәдоуп, ахәыцкәа 7 шыкәса инаркны 12 шыкәсанза зхытәуа рзы - 150 маат, аиҳабацәа - 400 маат.

Иазгәатәуп, аҗхьака иааиуа амзәкәа рзы, хыпхьазара рацәала аҗшәацәа ишырзыпшәу.

«Пшәшәала шәцәажәала!»

Аҗхынтәи алагер

«Пшәшәала шәцәажәала» абас ахьзуп «Альфа» ашкол акны иаартхо аҗхынтәи алагер. Ари апрокет авторс дамоуп Фатима Даутиа. Уи аиҗәаафәа хыкәкы хадас ирымоуп ахәыцкәа пшәшәала рырцәажәара, изцәи-удафәи ирмарианы реилыркаара.

Сынтәа шынтәуп, аҗхынтәи алагер еиҗәраауеиҗәтәи. Алагер «Пшәшәала шәцәажәала!» напгара азто Астанда Илларион-ипҗа Хәҗымба излаҗалхәаз ала, сынтәа ирыдыркыларан икоу, ахәыцкәа рхыпхьазара назоит 1500-шык ркынза. Урт ахәыцкәа еихшоуп пшә-гәыпкыны. Ақалақкәа хәыцкәа рзы жәамш иназоит аҗхынтәи алагер афәи рыкәзаара, ақытантә иаауа ахәыцкәа рзы 12 мшы.

Ахәыцкәа рымш еихшоуп абас: ашыжь асаат 9 инаркны ахәыльбәхә асаат 6-нза ашкол ашәныцкәа икоуп. Иазгәалтәи, ақалақкәа хәыцкәа уахынла ашәныка ишцо, иара убас асабшәи амәышәи рхы ишәкәитү, ақытантә иаауа ашкол ахыбрафәи ишаанфәсуа ес-ены еиҗш, асабшәи

амәышәи. Аҗшәара мшкәа раан иргоит ақалақкәа ашәныцкәа атоурыхтә цакы змоу атыпкәа рахә ныкәара. Акрырфәртәит мышкы хынтә. Анафс, саат-саатла еиуеиҗшым аеаыкәтәрақәа рымоуп, аха ес-ены ихымпәдатәны аҗсуа бызшәа иазкны асааткәа мөаҗыргоит. Лара излалхәаз ала, абызшәа амаҗәар ианыхысуа ахәыцкәа гәып-гәыпшәла еихыроит, еиҗа ибзианы издыруеи еиҗа изцәиуадафәи хәа. Иара убас аҗсуа бызшәа аурок афәи иалағалоуп аҗсуа литература, аҗсуа цаскәа, ақәабзкәа дырдырра иазку ауснагәтәкәа. Аҗсуа бызшәа адырразы 10-мшы иалағзаны ахәыцкәа аинтерс днаркыртә еиҗш еиҗәыршәоуп материал. Иазгәатәуп ацаратә процес анаосангы ишалағалоу асахьатыхәра, аҗсуа кәашара, ашахмат, архитектура, асахьаркыратә гимнастика. Иара убас аҗсуа милаҗтә хәмаррақәа, урт раан рхы иаддырхәо амурауақәа ртоурых рзәитархәоит.

Ари афәи аусмөаҗгәтә адгыларә артәит Аҗсны асоциалтә хьчарей асоциалтә страхьатцарей рфонд. Аҗхынтәи алагер «Альфа» ашкол акны «Пшәшәала шәцәажәала!» хәа хьзис измоу алагер, аартхоит июн 24 рзы. Уи аус ауеит август 16-нза.

АПСНЫМЕДИА

Ареспубликатә хәынцарратә усхәартә «Аҗснымедиа»

gazeta-apsny.info
apsnygazeta@mail.ru

аҗел: +7 (840) 226-15-75 / 226-59-73
аҗызтыгь: Аҗсны, Ақәа ақ, Ажәанба имға, 9

Аредактор хәда
Ахра АНҚӘАБ

Агазет адцала ифым астатиа ахә аредакция иазшәазом. Агазет ахә-20 маат.